

Vokser kjea godt på beite?

Forfatter

Hege Gonsholt, Topp Team Fôring Geit
Helga Kvamsås, Topp Team Fôring Geit

Sammendrag

Tilvekst første leveåret har betydning for hvordan kjeet skal bli som mjølkegeit. Det er vanlig at tilveksten går noe ned på beite, men kjea bør legge på seg rundt 3 kg per måned i beite - perioden (80-100 g per dag).

Publisert

2012

Referanse

Sau og Geit nr.2/2012

Utskriftsdato

20.08.2019 www.fag.nsg.no

(Foto: Tone Edland)

Vokser kjea godt på beite?

Tilvekst første leveåret har betydning for hvordan kjeet skal bli som mjølkegeit. Det er vanlig at tilveksten går noe ned på beite, men kjea bør legge på seg rundt 3 kg per måned i beiteperioden (80-100 g per dag).

God overgang fra inneføring til beite, tilskudd av kraftfôr ut fra beitekvalitet og alder på kje, samt god kontroll med parasitter, er avgjørende for et godt resultat. Vaksinerings mot clostridieinfeksjoner anbefales. Vei kje ved beiteslipp og innsett for å se om beitet er godt nok.

Har betydning for første laktasjonen

Det er ingen tvil om at levendevekt ved første kjeing har betydning både for ytelse og mjølkekvalitet i første laktasjon. Ungegeitene bør ha nådd ei vekt på 45-50 kg og være i godt hold ved

første kjeing. Da vil de trenge mindre energi til egen vekst i andre leveår og ha god kapasitet til å ta opp grovfôr. Store åringer i godt hold har vanligvis høyere ytelse, bedre tørrstoffinnhold og lavere nivå av frie fettsyrer i mjølka enn mindre åringer i dårligere hold. For å få ungegeitene opp i anbefalt vekt og hold ved ett års alder må tilveksten være god hele det første leveåret, også i beiteperioden.

Vaksinerings og overgang fra inneføring til beite

Ved førskifte trenger mikrofloraen i vomma 10-14 dager på å venne seg til nye forslag og andre mengder. Alle førskifter må derfor skje gradvis. Brå overgang til kraftig beite kan føre til oppformering av giftproduserende bakterier i tarmen og forårsake pulpanyre/enterotoksemi. Kjea bør være vaksinert mot clostridieinfeksjoner to ganger om våren og få grovfôr, helst høy, inntil beite de første par ukene etter utslipp. Anbefalt tid mellom

vaksineringsene er 4-6 uker. Hvis kjea skal på håbeite om høsten, bør siste vaksine settes så nært opp til beiteslipp som mulig for å sikre effekt på etter-sommer/høst.

Eget beite eller sammen med mjølkegeitene?

Kje som går sammen med mjølkegeitene kommer raskt i gang med beiting og lærer seg gode beitevaner. Tilveksten kan likevel være vel så god hos kje på egne beiter, men det krever tilstrekkelig areal og beite av god kvalitet. Hvor stort areal en skal regne som nødvendig for kje, vil variere svært mye med type beite og hvor lenge kjea skal gå der. Til kje som brukes til landskapspleie blir det antydning et behov på 1,3 da per kje på godt utmarksbeite¹⁾. Dette er da kje som skal «presses» litt til å beite på busk og kratt for å rydde et areal. Til kje som skal ha god tilvekst er det naturlig å tenke seg at arealbehovet er vesentlig større, kanskje 2-2,5 da per kje på godt og variert

utmarksbeite. Har en gammel eng og slåttemark som kan gjødsles, kan en nok få tilfredsstillende resultat med noe mindre areal (1,5 da per kje). Svaret på om beitet er godt nok og arealet stort nok, får du bare ved å kontrollveie kjea før og etter beiteslepp. Det må alltid være god tilgang til vann i beiteområdet.

Kraftfôr i beiteperioden

Kje under 6 måneder ved beiteslipp bør få kraftfôr hele beiteperioden. Eldre kje kan gjøre seg bedre nytte av beite, men kraftfôr er oftest nødvendig for å oppnå tilfredsstillende tilvekst. Kraftfôrmengdene bør ikke overstige 0,3 kg tidlig i sesongen for å stimulere til beiting. Seinere kan mengdene ligge rundt 0,3-0,5 kg avhengig av kvalitet på beitegras og størrelse og alder på kjea. Bruk en fiberrik kraftfôrtype, for eksempel kraftfôr til lam eller intensiv kjøttproduksjon. La kjea ha tilgang til saltstein eller grovt salt.

Parasitter kan redusere tilveksten betydelig

På store utmarksbeiter med mye buskvegetasjon er det sjelden problemer med parasitter. Avgrensa områder hvor det beiter mange dyr kan derimot være svært snyltebefengt. Det er særlig den lille lungeormen som gir problem, men også parasitter i fordøyelseskanalen kan føre til redusert tilvekst og utrivelige kje.

En skal behandle minst mulig for å unngå resistente parasitter. Ta avføringsprøver 4-6 uker etter beiteslipp dersom kjea går på avgrensa område som er i bruk som kje- eller geitebeite hvert år. Kontakt veterinær for rutiner omkring prøvetaking og diskusjon om eventuell behandling. Oppgi at det ønskes undersøkt for lungeorm ved innsending av prøver. Dersom en må behandle er det viktig at en gjør det rett. Ifølge veterinær N. Leine skal dosering til geit være *to ganger sauedose* ²⁾.

Uansett beitetype bør en sjekke parasittstatus og behov for behandling ved innsett.

Kontrollér tilvekst og start tilleggsfôring i tide

Vei alle eller ei gruppe kje ved beiteslipp og innsett. Hvis tilveksten i beiteperioden har vært god skal kjea ha lagt på seg minst 2,5-3 kg per måned, det vil si 80-100 gram per dag. Dersom

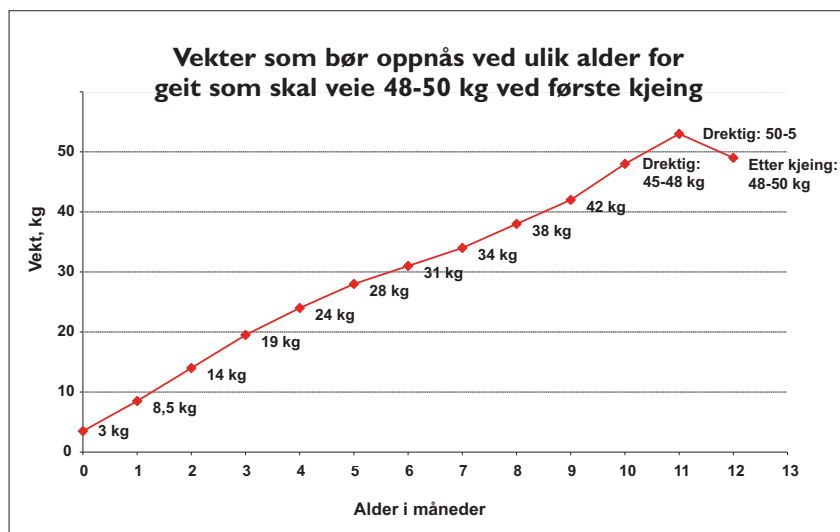
(Foto: Tone Edland)

kjea har fått en knekk i beiteperioden kan en i noen grad hente tapt tilvekst inn igjen ved sterkere fôring på høsten. Det krever imidlertid at en kommer tidlig i gang med tilleggsfôring både med kraftfôr og håbeite eller annet grovfôr, helst fra midt i august.

Av Topp Team Fôring Geit
Hege Gonsholt og Helga Kvamsås

Litteratur:

- 1) Fylkesmannen i Sogn og Fjordane. Prosjekt Opne Landskap 2005 – 2008. Rettleiingshefte for landskapspleie med geit og kje. Rapport nr 6.
- 2) Leine, Nils 2007. Sjukdom og sjukdomsførebygging hjå geit. Helsetjenesten for geit, nettsider; geithelse.tine.no

Figur 1. Ønsket vektutvikling

Eksempel på tilvekst:

- tre geitebruk med ulike beiter og kraftfôrmengder

Bruk A:

Kje født i januar. Vekt på kjea ved beiteslipp i mai er 28-29 kg, det vil si svært god tilvekst de første fire til fem månedene med 185 g per dag i gjennomsnitt.

Kjea går to uker på heimebeite etter utslipp og får 0,3 kg kraftfôr og høy i tillegg til beite, deretter slippes de på fjellbeite i ca. 2 ½ måned uten tilgang på kraftfôr.

Når kjea tas hjem fra fjellet har de lagt på seg 3-4 kg i gjennomsnitt, det vil si en tilvekst på 40-60 g per dag på fjellbeite. Fram til innsett får de håbeite, høy og 0,4 kg kraftfôr. Etter innsett går en gradvis over fra høy til surfôr og kraftfôrmengdene økes til 0,5 kg per dag fram mot kjeing. Vektene på åringene i denne besetningen kort tid etter kjeing er 45-50 kg.

Bruk B:

Kje født i januar. Kjea veier 24-26 kg ved beiteslipp i mai; en tilvekst rundt 170 g per dag fra fødsel til beiteslipp.

Kjea går med mjølkegeitene på beite på dagtid og i egen binge kveld/natt med fri tilgang på høy og fiberrikt kraftfôr. Kjea eter 0,6-0,8 kg kraftfôr per dag gjennom hele beiteperioden og oppnår en vekt på 32-33 kg ved paring i begynnelsen av august. Tilveksten på beite er over 100 g per dag i snitt.

Utover høsten er det gradvis overgang til mer surfôr og om lag 0,8 kg kraftfôr. Vektene på åringene kort tid etter kjeing er 48-52 kg.

Bruk C:

Kje født i månedsskiftet februar/mars. Vekt på kjea ved beiteslipp midt i juni er 23-24 kg; god tilvekst i perioden fra fødsel til beiteslipp med 184 g per dag i gjennomsnitt.

Kjea slippes på inngjerdet beite, gammel innmark og noe lyng/udyrka mark. De får litt kraftfôr de første dagene etter beiteslipp, ellers ingenting før innsett.

I oktober veier kjea ca. 30 kg, det vil si en tilvekst på om lag 60 g per dag fra beiteslipp til oktober. Kraftfôrmengdene økes opp mot 0,8 kg utover høsten og de får grovfôr etter appetitt. Unggeitene i denne besetningen veier 40-45 kg etter kjeing.

Kommentarer:

Bruk A har svært god overgang fra innføring til beite og god føring om høsten. Kjea er store ved beiteslipp og oppnår gode vekter som åringer sjøl med en periode på fjellbeite uten kraftfôr.

På bruk B er det også gode vekter på åringene, men det brukes mye kraftfôr i beiteperioden når det gis fri tilgang kveld/natt til kje som er 6-8 måneder gamle. Bruk C har veldig fine kje ved beiteslipp, men de får en knekk i tilveksten i beiteperioden. Kjea har ikke klart å hente inn igjen den tapte tilveksten i løpet av høsten og åringene er litt for lette når de kjeer første gang. Kje på denne alderen ved beiteslipp (3,5 måneder) bør ha kraftfôr gjennom hele beiteperioden.

(Foto: Tone Edland)

(Foto: Tone Edland)

Kje på beite

Viktige punkt:

- Vaksinerings to ganger om våren før beiteslipp for å forebygge pulpanyre/enterotoksemi. (Andre vaksinerings rett før beiteslipp dersom kjea skal på håbeite om høsten.)
- Gradvis overgang fra innføring til beite. Tilgang til høy i minst to uker etter beiteslipp er gunstig.
- Begrens kraftfôrmengdene tidlig i sesongen for å stimulere til beiting, maks 0,3 kg per kje per dag de første to ukene på beite.
- Anbefalte kraftfôrmengder etter tilvenning til beite er 0,3-0,5 kg per kje per dag, avhengig av kvalitet på beitegras, tidspunkt i beiteperioden og størrelse og alder på kjea. Bruk en fiberrik kraftfôrtype, for eksempel kraftfôr til lam eller intensiv kjøttproduksjon.
- Sjekk parasittstatus 4-6 uker etter utslipp der kjea går på avgrensa beiteområde med mange dyr og behandle hvis behov (Husk: rett dose til geit er lik to ganger sauedose).
- Vei kjea ved beiteslipp og innsett. Dersom kjeoppdrettet har vært godt i beiteperioden skal de ha lagt på seg 2,5-3 kg per måned (80-100 gram per dag).